

בס"ד, ט"ז כסלו התשפ"ו

זבחים פ"ג – דם חטאת שנכנס להיכל, קדושת המזבח, ומהו הדבר ה"ראוי" לו

שאלות:

1. ממתי אסור לבצלאל כהן הדיוט, להיכנס להיכל ביום הכיפורים?

מתי נפסל דם שנכנס להיכל?

הגמרא חוזרת למחלוקת במשנה, מתי בדיוק נפסל דם חטאת חיצונה שנכנס להיכל "לכפר".

- לפי **רבי אליעזר**: הלימוד הוא בגזירה שווה מהפסוק "וְכָל־אָדָם לֹא־יְהִי בְּאֵהָל מוֹעֵד בָּבָאוּ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ". כשם ששם, האיסור על אדם אחר חיצוני להיות בהיכל מרגע שהכהן הגדול בא לכפר, עוד לפני שכיפר בפועל, ככה גם כאן, הדם נפסל מיד **בכניסתו** לכפר.
- לפי **רבי שמעון**: הלימוד הוא בגזירה שווה מפסוק אחר, "אֲשֶׁר הוֹבֵא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ", שנאמר על שריפת פר ושעיר של יום כיפור. כשם השריפה נעשית רק **לאחר** שכבר כיפרו בדמם, ככה גם אצלנו, הדם נפסל רק **לאחר שכיפר** בו בפועל בהיכל.
- הגמרא מסבירה **שרבי אליעזר** סובר ש"דינין חוץ מחוץ" (לומדים דין של קורבן חיצוני מדין של אדם שנאסר להיכנס ונשאר בחוץ), ואילו **רבי שמעון** סובר ש"דינין בהמה מבהמה", (לומדים דין של קורבן אחד מדין של קורבן אחר).

2. פנחס כהן הכניס בשוגג דם חטאת חיצונה להיכל האם הוא נפסל?

דם שהוכנס להיכל בשוגג

הגמרא מבררת את דעתו של **רבי יהודה**, שאמר במשנה שאם דם חטאת הוכנס בשוגג להיכל – הוא כשר. מכאן משמע שבמזיד הוא פסול. הגמרא **שואלת**: לשיטתו מתי הוא נפסל במזיד? כמו **רבי אליעזר** (מיד בכניסה), או כמו **רבי שמעון** (רק לאחר כיפור)?

- **רבי ירמיה** מביא ראיה מבריייתא שעוסקת בדין טומאת בגדים של מי ששורף את קורבנות החטאת הפנימיות. בפסוק "וְאֵת פֶּרֶךְ הַחֲטָאתִים וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאתִים אֲשֶׁר הוֹבֵא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ", נחלקו התנאים:
 - **רבי יהודה** לומד מהדין הזה גם על שאר הקורבנות הנשרפים מהכפילות "חטאת... חטאת" בפסוק.
 - **רבי מאיר** לומד את אותו הדין מהפסקה המיותרת "אֲשֶׁר הוֹבֵא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ". הוא טוען שכל הפסקה הזאת מיותרת, והיא באה ללמד שכל קורבן שמתכפר באופן דומה (כלומר, בפנים) – השורף אותו מטמא בגדים.
- הגמרא **שואלת**: למה **רבי יהודה** לא לומד מהמילה "לְכַפֵּר" כמו **רבי מאיר**? ומסיקה: כנראה שהוא צריך את המילה הזאת לגזירה השווה של **רבי שמעון** (שמשווה את המילה "לכפר" בפסוק הזה למילה "לכפר" בפסוק שעוסק בפסול דם חטאת)! מכאן מוכח **שרבי יהודה** מסכים עם **רבי שמעון**, שהפסול חל רק לאחר שכיפר בפועל בהיכל.

3. שימי כהן העלה את הנסכים של השלמים למזבח ואז השלמים נפסלו, האם מורידים אותם?

משנה חדשה: מהו הדבר ה"ראוי" שהמזבח מקדש?

פרק תשיעי פותח במשנה שאומרת שהמזבח מקדש ומונע הורדה של דבר פסול שעלה עליו, אבל רק אם הוא "ראוי לו". התנאים חולקים מהי ההגדרה של "ראוי לו".

- לדעת **רבי יהושע**: "כל הראוי לאישים" – כלומר, כל דבר שדרכו להישרף על האש (כמו אימורים). אם דבר כזה עלה כשהוא פסול, הוא לא יורד. הוא לומד את זה מהפסוק "הוא העלה על מוקדה". הדין הזה לא כולל דם ונסכים פסולים.
 - לדעת **רבן גמליאל**: "כל הראוי למזבח" – כלומר, כל דבר ששייך למזבח, גם אם הוא לא נשרף (כמו דם ונסכים). הוא לומד מהמשך אותו פסוק, "על המזבח".
 - לדעת **רבי שמעון**: הוא מבחין בין הזבח עצמו, אם עלה – הוא לא יורד. אבל הנסכים, שבאים רק בגלל הזבח, אם הם פסולים – ירדו. הדין הזה נכון בין אם הזבח פסול והנסכים כשרים, בין אם להפך, ובין אם שניהם פסולים.
4. גדעון כהן העלה על המזבח עולת העוף, ואח"כ התברר שהיא נפסלה האם מורידים אותה?

"שאינו ראוי לו"

- הגמרא שואלת מהו המקרה שכולם יסכימו שהמזבח לא מקדש. **רב פפא** עונה: קומץ של מנחה שלא קדש בכלי שרת לאחר הקמיצה.
- **רבינא** מקשה מהדין של אימורי קדשים קלים שעלו לפני זריקת דמים (שהם לא יורדים). הרי גם הם, לפני זריקת הדמים, לא נחשבים "חלק גבוה" ואין בהם מעילה, בדומה לקומץ שלא קדש בכלי. הגמרא מבחינה בין דבר שחסר לו "מעשה בגופו" (כמו הקומץ עצמו, שצריך להתקדש בכלי) לבין דבר שלא חסר לו מעשה בגופו (כמו האימורים).
- הגמרא מבררת מה לומד כל תנא מהפסוק של חברו?:
 - למה **רבן גמליאל** לא לומד מ"מוקדה"? הוא סובר שהמילה הזאת באה ללמד דין אחר – שיש להחזיר חתיכות ("פוקעין") שקפצו מהאש בחזרה למוקד (מוקדה = כלומר, למוקד שכבר היה להו).
 - ומאיפה **רבי יהושע** לומד דין "פוקעין"? הוא לומד את זה מהמילים המיותרות "אֲשֶׁר תֹאכַל הָאֵשׁ" בפסוק מיד אח"כ "וְהָרִים אֶת־הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁמּוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ". הדרשה היא: אם האש "אכלה" והפקיעה את העולה מעל המזבח, יש להחזירה.
 - **רבן גמליאל** לומד מהפסוק הזה שמחזירים רק עיכולי עולה, ולא עיכולי קטורת (מהמזבח הפנימי). לדעת **רבי יהושע** לומדים את שני הדברים בבת אחת.
 - למה **רבי יהושע** לא לומד מהמילה "מִזְבֵּחַ"? הוא סובר שהמילה הזאת באה לתת את הנימוק לדין – שהמזבח הוא זה שמקדש. ולמרות שיש כפילות של המילה "מזבח", היא נצרכת לדעתו ללמד שהדין הזה חל גם על פסולים שהייתה להם "שעת הכושר" (כלומר, היו ראויים להקטרה לפני שנפסלו), וגם על כאלה שלא הייתה להם "שעת הכושר" (שנפסלו עוד קודם לכן). **רבן גמליאל**, לעומת זאת, סובר שהדין הזה נלמד מפסוק אחד, והוא חל על כל הפסולים עם או בלי שעת כושר באופן שווה.
- הגמרא מביאה ברייתא עם דעות נוספות לגבי מה מתקדש על המזבח:

- **רבי שמעון** שראינו במשנה מסביר את טעמו: שלומדים מ"עולה" שרק דבר הבא "בגלל עצמו" מתקדש, להוציא נסכים הבאים "בגלל זבח".
 - **רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא** לומדים את הדין מהפסוק "כָּל־הַנִּגַּע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ" ומהפרשיה הסמוכה לו "וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים...". **רבי יוסי הגלילי** לומד מהמילה "כבשים", ואילו **רבי עקיבא** לומד מהמילה "עולה" (בפרשיה הסמוכה), שכל דבר כמו עולה שראוי למזבח מתקדש, אבל לא למשל צבי או דבש. ההבדל ביניהם הוא שעולת העוף תיכלל לפי **רבי עקיבא** (שלומד "עולה"), אבל לא לפי **רבי יוסי הגלילי** ("כבשים"). והגמרא גם מבררת מה כל אחד מהם עושה עם המילה שממנה לומד חברו.
 - **הבדל בין תנאי המשנה לתנאי הברייתא: רב פפא** אומר שההבדל ביניהם הוא הדין של קומץ שקדש בכלי ונפסל. לדעת התנאים במשנה שלנו **הוא לא** יורד (כי הוא ראוי למזבח בכל מקרה), **אבל** לתנאי הברייתא (שלומדים מ"כבשים" או "עולה") – הוא יורד.
- והגמרא תמשיך לדון במחלוקת הזאת בדף הבא.